

HØJESTERETS DOM

afsagt tirsdag den 23. august 2011

Sag 224/2010

(1. afdeling)

A

(advokat Christian Riewe)

mod

Rederiforeningen af 2010

(tidligere Rederiforeningen for mindre Skibe)

som mandatar for Esvagt A/S

(advokat Morten Ulrich)

I tidligere instans er afsagt dom af Sø- og Handelsretten den 2. juli 2010.

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Asbjørn Jensen, Poul Søgaard, Jytte Scharling, Jens Peter Christensen og Hanne Schmidt.

Påstande

Dommen er anket af appellanten, A, der i ankestævningen har nedlagt påstand om, at Esvagt A/S tilpligtes at betale yderligere 77.165,75 kr. med procesrente fra den 7. maj 2008.

Indstævnte, Rederiforeningen af 2010 som mandatar for Esvagt A/S, har påstået Sø- og Handelsrettens dom ophævet og sagen afvist. Subsidiært påstås stadfæstelse.

A har over for påstanden om ophævelse og afvisning påstået frifindelse.

Påstanden om ophævelse og afvisning er udskilt til særskilt afgørelse, og sagen er for så vidt angår dette spørgsmål behandlet skriftligt, jf. retsplejelovens § 387.

Supplerende sagsfremstilling

I overenskomst af 23. februar 2007 mellem Danmarks Rederiforening og Sømændenes Forbund i Danmark er der i § 12, stk. 2, fastsat følgende bestemmelse:

”Stk. 2. I tilfælde af uenighed om fortolkning af denne overenskomst afholdes på begæring mæglingsmøde mellem overenskomstens parter. Opnås ikke enighed på mæglingsmødet, kan sagen indbringes for en voldgiftsret, jfr. stk. 3.”

Under sagens behandling for Sø- og Handelsretten påstod Esvagt A/S ved Rederiforeningen principalt afvisning under henvisning til, at søgsmålet vedrører spørgsmålet om, hvordan parternes overenskomst skal fortolkes. A anførte hertil, at denne påstand var fremkommet for sent og måtte anses for frafaldet, og subsidiært, at han var berettiget til at anlægge sag ved de almindelige domstole.

Spørgsmålet blev forhandlet i Sø- og Handelsretten den 15. april 2009. Det fremgår af retsbogen herom:

”Retten fremsatte sin mundtlige tilkendegivelse, hvorefter sagen vil blive afvist ex officio i medfør af arbejdsretslovens § 22, jf. § 21, medmindre sagsøger fremlægger erklæring om, at sagsøgers faglige organisation ikke agter at iværksætte fagretlig behandling af kravet, jf. arbejdsretslovens § 11, stk. 2.

Sagen udsat til den 29. april 2009 på parternes stillingtagen til rettens tilkendegivelse.”

A fremlagde herefter skrivelse af 4. maj 2009 fra Sømændenes Forbund, hvori det hedder bl.a.:

”Sømændenes Forbund har modtaget kopi af retsbog fra Sø- og Handelsretten dateret 15. april 2009.

Sømændenes Forbund forstår det anførte derhen, at den af A anlagte retssag mod Esvagt A/S vil blive afvist medmindre Sømændenes Forbund erklærer, at vi ikke agter at iværksætte fagretlig behandling af det af A rejste krav, og at A vil kunne få sin sag behandlet af Sø- og Handelsretten, såfremt en sådan erklæring fremsættes.

Under disse omstændigheder kan Sømændenes Forbund erklære, at vi ikke agter at iværksætte fagretlig behandling af det af A rejste krav.”

Sø- og Handelsretten afsagde herefter den 23. oktober 2009 sålydende kendelse:

”Sø- og Handelsrettens afgørelse

Retten har ex officio pligt til at påse, om en tvist henhører under faglig voldgift, jf. arbejdsretslovens § 22, jf. § 21. Det er således principielt uden betydning, at en part først sent fremsætter indsigelse om afvisning sent i forløbet.

Twisten i denne sag vedrører primært fortolkning af overenskomstens regler og er derfor omfattet af arbejdsretslovens § 21, hvorfor sagen som udgangspunkt skal behandles ved faglig voldgift, jf. arbejdsretslovens § 22. Sagen kan således alene behandles ved de almindelige domstole, hvis A godtgør, at hans faglige organisation ikke agter at iværksætte fagretlig behandling af kravet, jf. arbejdsretslovens § 11, stk. 2.

Efter at retten har opfordret parterne til at få afklaret, om vedkommende faglige organisation agter at iværksætte fagretlig behandling af kravet, har A indhentet en erklæring af 4. maj 2009 fra Sømændenes Forbund, hvoraf det fremgår, at Sømændenes Forbund ikke agter at iværksætte fagretlig behandling af kravet. Sø- og Handelsretten er derfor ikke efter de nævnte bestemmelser afskåret fra at behandle sagen, og sagsøgtes afvisningspåstand tages derfor ikke til følge.”

Anbringender

Rederiforeningen har til støtte for påstanden om ophævelse og afvisning anført, at sagen angår fortolkning og forståelse af den kollektive overenskomst, som A ubestridt er omfattet af. Der skal efter overenskomstens § 12, stk. 2, ved uenighed om fortolkningen af overenskomsten afholdes mæglingsmøde mellem overenskomstens parter. Opnås der ikke enighed på mæglingsmødet, indbringes sagen for voldgiftsret. Sagen kan derfor ikke anlægges for de almindelige domstole, jf. også arbejdsretslovens § 21 og § 22.

Heller ikke erklæringen af 4. maj 2009 fra Sømændenes Forbund medfører, at domstolene er kompetente til at behandle sagen. Sømændenes Forbund erklærede ikke at ville forfølge A's krav fagretligt, men forbundet afgav kun erklæringen for at undgå, at sagen blev afvist af Sø- og Handelsretten. Det er endvidere erkendt af A, at Sømændenes Forbund betaler for hans sagsførelse for domstolene. Den afgivne erklæring opfylder derfor ikke kravene i arbejdsretslovens § 22, stk. 1, jf. § 11, stk. 2. Der henvises herved til Højesterets dom af 26. marts 2007 (UfR 2007, s. 1569), hvorefter det ikke kan antages, at det i tilfælde, hvor den faglige

organisation er indstillet på at forfølge et eventuelt krav, har været tilsigtet at give frit valg mellem det fagretlige system og domstolene.

Kompetencespørgsmålet skal påses ex officio af domstolene, hvilket også er lagt til grund af Sø- og Handelsretten. Det er derfor uden betydning, hvis påstanden om afvisning måtte være fremsat for sent. Subsidiært bestrides det, at kompetenceindsigelsen er fremsat for sent eller kan anses for at være bortfaldet, idet A først i replikken for Sø- og Handelsretten fremførte anbringendet om, at sømandslovens afskedigelsesregler er fraveget ved overenskomsten.

A vil ikke lide retstab ved en afvisning af sagen, idet Rederiforeningen har erklæret, at han ikke vil være afskåret fra at indbringe spørgsmålet for faglig voldgift, såfremt retten ikke tager stilling i sagen.

A har anført, at hans subsidiære hovedanbringende til støtte for kravet mod Esvagt A/S (spørgsmålet om overenskomstfortolkning) har en sådan sammenhæng med hans principale hovedanbringende (spørgsmålet om anvendelse af sømandslovens § 16 i forhold til en rederiansat), at sagen bør afgøres samlet ved de almindelige domstole. Det bør således prøves af domstolene, om afskedigelsen af ham havde fornøden hjemmel, herunder om sømandslovens § 16 finder anvendelse. Der er ikke holdepunkter for det anførte af Sø- og Handelsretten i kendelse af 23. oktober 2009, hvorefter overenskomstsspørgsmålet udgør den primære tvist i sagen.

Hvis hans anbringender ikke kan prøves ved de almindelige domstole, er der en risiko for, at han ikke kan få prøvet sit krav noget sted. Dette vil være i strid med Menneskerettighedskonventionens artikel 6 og princippet i Højesterets dom af 27. juni 2002 (UfR 2002, s. 2060).

Indsigelsen om, at sagen skal behandles ved faglig voldgift, er en formalitetsindsigelse, der kan frafaldes. Dette fremgår af Højesterets dom af 26. marts 2007 (UfR 2007, s. 1569), hvor de almindelige domstole som et led i afgørelsen om afvisning af sagen fortolkede en voldgiftsklausul i en kollektiv overenskomst i stedet for at udsætte behandlingen af retssagen på, at en faglig voldgift fortolkede bestemmelsen. Det må heraf kunne udledes, at domstolene ikke ex officio påser, om en tvist henhører under faglig voldgift, og at reglerne må anses for dispositive. Rederiforeningen har ved at undlade at rejse indsigelse mod domstolenes kompe-

tence i svarskriftet for Sø- og Handelsretten frafaldet, at sagen skal behandles ved faglig voldgift, jf. princippet i retsplejelovens § 351, stk. 4. Indsigelsen må i hvert fald anses for frafaldet, da den ikke blev gjort gældende i retsmødet den 1. december 2008 om tilrettelæggelse af sagens behandling for Sø- og Handelsretten.

Højesterets begrundelse og resultat

A nedlagde for Sø- og Handelsretten påstand om, at Esvagt A/S skal betale ham et beløb på 102.737 kr. svarende til 4 måneders hyre ud over de to måneders sygehyre, som han modtog ved afskedigelsen. Til støtte for denne påstand gjorde A i første række gældende, at sømandslovens § 16 ikke indeholder hjemmel til at bringe en rederiansat sømands tjenesteforhold til ophør ved afskedigelse, idet denne bestemmelse kun gælder for skibsansatte sømænd. I anden række anførte han, at sømandslovens § 16 er fraveget ved overenskomsten, og at der i overenskomsten er tillagt rederiansatte et opsigelsesvarsel på 3 måneder. Derudover har de rederiansatte i tilfælde af opsigelse på grund af sygdom ret til sygehyre i op til 3 måneder.

Rederiforeningen som mandatar for Esvagt A/S anerkendte for Sø- og Handelsretten, at overenskomsten medførte, at A havde krav på yderligere en måneds sygehyre. Tvisten vedrørte herefter kun A's påstand om yderligere tre måneders hyre.

Højesteret finder, at A's påstand om betaling af yderligere 3 måneders hyre bygger på anbringender om fortolkning af overenskomstens bestemmelser om opsigelsesvarsel.

Unighed om fortolkning af overenskomsten mellem Danmarks Rederiforening og Sømændenes Forbund i Danmark afgøres ifølge § 12, stk. 2, i overenskomsten ved mæglingssmøde og eventuel indbringelse for en voldgiftsret. Ved arbejdsretslovens § 21, nr. 1, og § 22, stk. 1, er det fastsat, at sager om fortolkning og forståelse af kollektive overenskomster indbringes for faglige voldgiftsretter, og at sådanne sager ikke kan anlægges ved de almindelige domstole, medmindre det godtgøres, at vedkommende faglige organisation ikke agter at iværksætte fagretlig behandling af kravet, jf. § 11, stk. 2.

Som anført i Højesterets dom af 26. marts 2007 (UfR 2007, s. 1569), kan det ikke antages, at det i et tilfælde, hvor den faglige organisation er indstillet på at forfølge et eventuelt krav, har været tilsigtet at give frit valg mellem det fagretlige system og domstolene. A kan som med-

lem af Sømændenes Forbund således kun anlægge sag vedrørende betalingskravet ved de almindelige domstole, såfremt han godtgør, at Sømændenes Forbund ikke vil forfølge kravet.

Efter formuleringen af brevet af 4. maj 2009 fra Sømændenes Forbund lægger Højesteret til grund, at erklæringen om, at forbundet ikke agter at iværksætte fagretlig behandling af A's krav, kun er afgivet for at undgå, at Sø- og Handelsretten afviste sagen. Det er endvidere ubestridt, at Sømændenes Forbund betaler for A's sagsførelse for domstolene. Højesteret finder herefter, at A ikke har godtgjort, at forbundet ikke vil forfølge hans krav. A er derfor ikke i medfør af arbejdsretslovens § 22, stk. 1, jf. § 11, stk. 2, berettiget til at få sit krav behandlet ved de almindelige domstole.

Afvisning af domstolsbehandling af A's krav kan ikke anses at indebære en krænkelse af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 1, jf. herved også Højesterets dom af 26. marts 2007 (UfR 2007, s.1569).

De almindelige domstole påser af egen drift, om retten har saglig kompetence til at behandle en sag, jf. retsplejelovens § 232, stk. 1. Da sagen som anført hører under faglig voldgift, kan det ikke føre til krav om behandling af sagen ved de almindelige domstole, at en part først sent har fremsat indsigelse herimod.

Højesteret tager herefter Rederiforeningens påstand til følge, således at Sø- og Handelsrettens dom ophæves, og sagen afvises fra de almindelige domstole.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom ophæves, og sagen afvises fra de almindelige domstole.

I sagsomkostninger for Sø- og Handelsretten og Højesteret skal A inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse betale 60.000 kr. til Rederiforeningen af 2010 som mandatar for Esvagt A/S. Beløbet forrentes efter rentelovens § 8 a.